

Ahmet Kesrewi

Category: Kitapcy, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly
написано kitapcy | 22 январа, 2025

Ahmet Kesrewi

AHMET KESREWI

Ahmet Kesrewi, eýranly taryhçy we syýasatçy alym.

■ Ömri we döredijiligi

Ahmet Kesrewi 1890-njy ýylyň 29-njy sentýabrynda Töwrizde dogulýar. Azerbaýjanyň taryhyna degişli ähmiýetli kitaplarynyň bardygyna garamazdan ol azerbaýjanlylaryň arieslere degişlidigini subut etmäge çalyşypdyr.

Üç tomluk "Eýranyň progressiwleşmeginiň taryhy" kitabynda 1905-11-nji ýyllarda Eýran rewolýusiýasynyň taryhy öwrenilýär. "Näbelli hökümdar", "Azeriler we azerbaýjanlylaryň gadymy dili" ýaly birnäçe eserleri bar.

Ol eserlerinde Azerbaýjanyň taryhyna giňden ýer berýänem bolsa, özi Eýran milliýetçiliginiň tarapynda bolupdyr we Eýranda ýaşaýan azerbaýjanlylaryň parslaşdyrylmagy ýaly asla ylalaşyp bolmajak pikirleri öňe sürüpdir.

■ Azerbaýjanlary türki kowumlardan aýyrmaga çalyşypdy...

1921-nji ýyldaky "Azeriler we azerbaýjanlylaryň gadymy dili" kitabynda azerbaýjanlylaryň türki kowumlara degişli ýeriniň yokdugyny orta atýar we azerbaýjan diliniň hem türki dilllere däl-de, aslynda Eýran dillerine degişli hasap edýär.

Onuň pikirine görä, azeriler seljuk türkmenleriniň Eýrana aralaşmagy netijesinde türkmenleşenmişin.

Ahmet Kesrewi Demirgazyk Azerbaýjanyň aslynda Albaniýa bolandygyny aýdýar, oňa görä Araz derýasynyň demirgazygynda hiç haçanam Azerbaýjan diýen ýurt bolmandyr. Bu ýurda Azerbaýjan ady Mehmet Emin Resulzada tarapyndan berilenmişin. Ýazyjy hakyky Azerbaýjanyň häzirki Eýranyň çäginde galan

Günorta Azerbaýjandygyny öňe sürýär.

Ahmet Kesrewi birnäçe nesil bäri ymamlyk edip gelýän maşgalada kemala gelýär we onuň özi hem 20 ýaşynda ymamlyk edip başlaýar. Emma özüni alyp baryşy, edýän çykyşlary, geýnişi ruhany gatlaklar tarapyndan ýazgarylýar.

Ol "Gurhany" ýatdan bilipdir, daşyndan aklawjylyk käri bilenem meşgullanypdyr. Ymamlygy taşlandan soňra Töwriziň amerikan kolležinde arap dilinden okadýar we ol ýerde iňlis dilini hem özleşdirip ýetişýär.

■ Kitap ýakmak baýramy

Kesrewiniň tarapdarlary ýazyjynyň öňe süren düşüňjeleriniň täsirinde kesrewi tarykatyny emele getiripdirler. Kesrewiler iň uly baýramçylyklary hökmünde her ýyl Nowruzdandan öň dindäki hurafalary (bozuk we ýalňyş ynançlary) ündeýän we adamlaryň aňyny üýtgetmäge çalyşýan kitaplary köpçülikleýin bolup ýakmak baýramlarydyr. Bu baýramy Ahmet Kesrewiniň özi yglan edipdir.

Ahmet Kesrewi Eýranyň iň uly problemasynyň dil, din, etniki köpdürliligidinden gelip çykýandygyny öňe sürmek bilen pars dilini we yslam dinini özleriçe arassalamagy maksat edinipdir.

■ Garaýyşlary öz ölümünüň sebäbi boldy

Ahmet Kesrewi hut şunyň ýaly, milli agzybirligi we jebisligi berkitmegiň deregine, gaýtam milli bölünişigi gorjaýan düşüňjeleri ýaýradýar hasap edilip, 1946-njy ýylyň 3-nji martynda Aýatolla Borujerdiniň we Aýatolla Sadyryň fetwalary arkaly Newwab Sefewiniň ýolbaşçylygyndaky "yslam pidaýylary" tarapyndan Tähranyň Adalat köşgüniň zalynda öldürilýär.

■ Her niçigem bolsa, ussatlygyna söz ýok...

Ahmet Kesrewi pars, azerbaýjan, türk, arap, iňlis, ermeni, esperanto dillerini suwara bilipdir. Eýran hökümeti tarapyndan häli-häzirlerem eserlerini okamak gadagan edilen ýazyjylaryň sanawyna girýändigine garamazdan, onuň "Azerbaýjanyň 18 ýyllyk

taryhy" kitaby Eýranyň ýokary okuw jaýlarynda esasy gollanma kitaby bolup gelýär.

■ Kitaplary:

- 1). "Azerbaýjanyň 18 ýyllyk taryhy";
- 2). "Eýranyň progressiwleşmeginiň taryhy";
- 3). "Undulan patyşalar";
- 4). "Huzystanyň 500 ýyllyk taryhy",
- 5). "Ýolbarsyň we Günüň taryhy";
- 6). "Şeýh Safy we şejeresi";
- 7). "Azeriler we Azerbaýjanyň gadymy dili";
- 8). "Şaýylyk";
- 9). "Behaýylyk";
- 10). "Sopyçylyk" we başgalar...

Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly